

SELETUSKIRI

1.1-G.2/768

põllumajandusministri määruse “Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Põllumajandusministri määrus “Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” kehtestatakse “Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse” § 58 lõike 5 ja § 59 lõike 5 ning § 60 lõike 4 alusel ning kooskõlas nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta (ELT L 277, 21.10.2005, lk 1–40) artikli 18 lõike 2 alusel esitatud “Eesti maaelu arengukavaga 2007–2013” (edaspidi *arengukava*).

Määruse eelnõu eesmärgiks on kehtestada põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetuse (edaspidi *toetus*) saamise täpsemad nõuded taotleja, kavandatava tegevuse ja taotluse kohta, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord, taotluse vorm, toetuse suurus, nõuded toetuse saajale, taotluse hindamise kriteeriumid ja hindamise kord sealhulgas taotluse eelistamise võimalused, taotluse rahuldamise otsuse muutmise või selle kehtetuks tunnistamise alused ja kord ning toetuse väljamaksmise kord.

Eelnõu koostamisel on arvestatud toetuse rakendamisel saadud kogemusi ning Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (edaspidi *PRIA*) ettepanekuid.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Põllumajandusministeeriumi maaelu arengu osakonna maaettevõtluse büroo juhataja Ülle Puusta (tel 625 6294, ylle.puusta@agri.ee) ja maaettevõtluse büroo peaspetsialist Tõnu Taat (tel 625 6134, tonu.taat@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Maarika Öövel (625 6197, maarika.oovel@agri.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Leeni Silk (tel 625 6523, leeni.silk@agri.ee).

2. Eelnõu sisu

Määruse eelnõu koosneb 6 peatükist ja 16 paragrahvist.

Paragrahvis 1 sätestatakse määruse reguleerimisala. Määrusega kehtestatakse toetuse saamise täpsemad nõuded taotleja, kavandatava tegevuse ja taotluse kohta, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord, taotluse vorm, toetuse suurus, nõuded toetuse saajale, taotluse rahuldamise otsuse muutmise või kehtetuks tunnistamise alused ja kord, toetuse väljamaksmise kord ning taotluse hindamise kriteeriumid ja hindamise kord.

Määruse § 2 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale.

Vastavalt arengukavale võib toetust taotleda füüsilisest isikust ettevõtja (edaspidi *FIE*) või ühe või mitme füüsilisest isikust osanikuga osühing (edaspidi *taotleja*).

Füüsilisest isikust ettevõtjad ja osühingud moodustavad üle 87% kõigist põllumajanduses tegutsevatest ettevõtjatest, mistõttu otsustati toetada antud õiguslikku vormi kuuluvaid ettevõtjaid. Äriregistri andmetel on viimase kuue aasta jooksul põllumajandusvaldkonnas oluliselt vähenenud teiste äriühingute arvukus: aktsiaseltside arv vähenes 36% ja tulundusühistute arv 27% võrra. Usaldusühingutest tegutses 2008. aastal 5 ja täisühingutest ainult 4.

Määruse § 2 lõikes 2 sätestatakse, et taotluse esitamise hetkel peab FIE ja osühingu kõik osanikud ja juhatuse liikmed olema nooremad kui 40 aastat.

Määruse § 2 lõigete 3 ja 4 kohaselt peab füüsilisest isikust ettevõtjal ja osühingu puhul selle kõigil osanikel ja juhatuse liikmetel olema vähemalt kaheaastane põllumajandusalane töökogemus ja põllumajandusalane keskeri-, kutsekesk- või kõrgharidus või "Kutseseaduse" § 4 lõikes 4 nimetatud "Kvalifikatsiooniraamistiku" kolmas kutsetase.

Samas võivad tulla toetust taotlema ka ettevõtjad, kellel eespool nimetatud nõutav haridus puudub või on omandamisel. Töökogemuse või põllumajandusalase hariduse puudumise korral peab taotleja kooskõlas komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 artikli 13 punktiga 1, omandama need 36 kuu jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemise päevast.

Seega ei saa ajapikendus, mille jooksul peab nimetatud nõuetega taotleja end vastavusse viima, olla pikem kui 36 kuud arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemise päevast, tingimusel, et äriplaanis on see ette nähtud.

Põllumajanduse eriala (spetsialiseerumisega taime- või loomakasvatusele) on võimalik omandada töötamise kõrvalt Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolis (koduleht <http://alex.vil.ee/otmk.htm>). Erialale võetakse vastu põllumajandusettevõtetes töötavaid keskharidusega isikuid. Erialale õppekava maht on 20 õppenädalat. Õppekava koostamisel on aluseks põllumajandustootja III kutsestandard ja põllumajanduse eriala riiklik õppekava. Lõpetaja saab kutseõppeasutuse lõputunnistuse kutsehariduse omandamise kohta ja sellega kaasneva hinnetelehe. Kooli lõpueksamit on võimalik ühitada põllumajandustootja III kutsekvalifikatsioonieksamiga. Õppetöö on õppijale tasuta. Maksta tuleb oma toidu, õõbimise (kui õõbitakse kooli ühiselamus), kooli juurde sõidu ja paljundatud õppematerjalide eest.

Põllumajandustootja III kutsekvalifikatsiooni taotlemisel on nõutav:

- 1) põllumajandusalane kutsekeskharidus ja 1-aastane töökogemus spetsialiseerumise valdkonnas viimase 5 aasta jooksul;
- 2) kutsestandardi nõuetele vastav täiendkoolitus ja 2-aastane põllumajandusalane töökogemus spetsialiseerumise valdkonnas viimase 5 aasta jooksul.

Põllumajandustootja III spetsialiseerub kas taimekasvatusele, loomakasvatusele või mittetraditsioonilisele põllumajandusele. Taimekasvatuse valdkonnas toimub kitsam spetsialiseerumine kas ühele või mitmele järgnevatest taimekasvatuse harudest: teravilja-, kartuliköögivilja-, õlikultuuride kasvatus, puuviljade kasvatus, rohumaaviljelus jt. Loomakasvatuse valdkonnas toimub kitsam spetsialiseerumine kas ühele või mitmele järgnevatest loomakasvatuse harudest: veise-, sea-, lamba-, kitse-, hobuse-, väikloomade-, linnukasvatuse, mesindus jt.

Põllumajandustootja põhitegevuseks on põllumajandussaaduste tootmine, esmatöötlemine ja turustamine ning põllumajanduslike teenuste osutamine.

Tema peamisteks tööülesanneteks on ettevõtte tootmistegevuse kavandamine ja korraldamine, tootmismahude ja tööjõu vajaduste planeerimine, tööde juhtimine või teostamine, majandustegevuse üle arvestuse ja aruandluse pidamine, vajadusel ettevõtte esindamine ning klientide ja vahendajatega suhtlemine.

Põllumajandustootja töö põhineb põllumajandussaaduste tootmise tehnoloogia heal tundmisel, tuginedes põllumajandussaaduste headele tootmistavadele.

Töö põllumajandustootjana eeldab vastutus- ja otsustusvõimet ning iseseisvust, koostöö- ja õppimisvalmidust ning kohanemisvõimet.

Põllumajandustootja on mõtteviisilt keskkonna hoidja, maaelu ja maakultuuri säilitaja ning edendaja.

Põllumajanduse valdkonna kutsequalifikatsioone omistav organ on Eesti Põllumeeste Keskliit, kes omistab kutsequalifikatsiooni pärast põllumajandusvaldkonna kutseksami edukat sooritamist. Iga konkreetse kutse kvalifikatsioonitasemed, sealhulgas vajaduse korral ka haridusnõuded, määrab kindlaks kutsenõukogu.

Kutseksamitel on võimalik taotleda kolme kutsetaset: põllumajandustootja I, põllumajandustootja II ja põllumajandustootja III.

Täpsemad nõuded kvalifikatsiooni taotlemiseks ja kutseksamite toimumise ajad ning kohad on kättesaadavad Eesti Põllumeeste Keskliidu kodulehel aadressil <http://www.eptk.ee>.

Määruse § 2 lõikes 5 sätestatakse, et füüsilisest isikust ettevõtja ja osühingu puhul selle osanikud ei tohi taotluse rahuldamise hetkeks olla tegelenud põllumajandusliku majandustegevusega üle 18 kuu.

Komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 artikli 13 punktis 4 on sätestatud, et noorte põllumajandustootjate tegevuse alustamise toetuse taotluse rahuldamise otsus tuleb teha hiljemalt 18 kuu jooksul pärast liikmesriikides kehtivate sätete kohast tegevuse alustamist.

Alustamise kuupäevaks loetakse taotleja äriregistrisse kandmise või füüsilisest isikust ettevõtja puhul kes ei ole kantud äriregistrisse Maksu- ja Tolliametis registreerimise kuupäev.

Määruse § 2 lõikes 6 kehtestatakse nõue, et juhul kui füüsilisest isikust ettevõtja või osühingu puhul selle osanikud on tegelenud põllumajandusliku majandustegevusega üle 18 kuu, ei tohi nende aastane müügitulu omatoodetud põllumajandussaaduste müügist või nende töötlemisel saadud põllumajandustoodete müügist kas koos või eraldi olla suurem kui 37 552 krooni ajal kui füüsilisest isikust ettevõtja või osühingu osanik omas seal osalust.

Ei arvestata füüsilisest isikust ettevõtja või osühingu osaniku sellist osalust äriühingus, millega ta ei saanud otseselt ega kaudselt oluliselt mõjutada selle äriühingu tegevust. Raamatupidamise Toimkonna juhendi RTJ 11 "Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine" (RTL 2005, 66, 952; 2007, 16, 257; 2008, 8, 97) (edaspidi *juhend*) järgi on valitsev mõju, kui omanduses on rohkem kui 50% tütaretevõtte hääleõigusest, oluline mõju on, kui ettevõtte omanduses on rohkem kui 20% ettevõtte hääleõigusest.

Seejuures ei tohi taotleja olla olnud osühingu juhatuses või nõukogus ning ei loeta mõjutamiseks vähemusosalust äriühingus. Juhendi järgi on vähemusosalus see osa tütaretevõtte aruandeaasta puhaskasumist või -kahjumist ja netovarast, mis ei kuulu otseselt ega kaudselt (teiste tütaretevõtete kaudu) emaettevõttele. Juhendist lähtudes saab loogiliselt järeldada, et mitteoluline mõju on 20% hääleõigusest või vähem.

Kuna professionaalseks põllumajanduslikuks ettevõtjaks saab pidada ettevõtjat, kes põhilise osa (vähemalt 50%) oma aastasissetulekust saab põllumajanduslikust tootmisest, siis rakendatakse seda kriteeriumit ka põllumajandusliku tegevusega alustamise mõiste määratlemisel.

Toetust saavad taotleda põllumajandusliku majandustegevusega üle 18 kuu tegelenud füüsilisest isikust ettevõtja või osühing, kelle aastasissetulek omatoodetud põllumajandussaaduste müügist ja omatoodetud töödeldud põllumajandussaaduste müügist kas koos või eraldi ei ületa 37 552 krooni, kuid kes kavatses edaspidi hakata tõsisemalt tegelema põllumajandusliku tegevusega.

Põllumajandusliku tegevusega alustamise ajaks loetakse selle majandusaasta, mille jooksul taotleja müügitulu omatoodetud põllumajandussaaduste müügist ja omatoodetud töödeldud põllumajandussaaduste müügist kas koos või eraldi ületas 37 552 krooni, viimast päeva.

Toetust võivad taotleda tulla ka ettevõtjad, kes on omandanud tegutseva põllumajandusettevõtte ning alustavad esimest korda põllumajandusliku tegevusega. Tulenevalt meetme hindamise kriteeriumitest on taotlejal võimalik saada täiendavaid hindepunkte kui ta on omandanud oma vanematele või isa- või emapoolsetele vanavanematele kuulunud põllumajanduslikul tegevusalal tegutseva põllumajandusettevõtte ning alustavad esimest korda põllumajandusliku ettevõtlusega.

Taotlemisel ei loeta takistuseks, kui füüsilisest isikust ettevõtjal või osühingu füüsilisest isikust osanikel on olnud osalus aktsiaseltsis, osühingus, tulundusühistus, täisühingus või usaldusühingus, mille tegevusala ei kuulu põllumajanduse ja seda teenindavate tegevusalade hulka.

Tegevusala kandmisel äriregistrisse kasutatakse Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorit (EMTAK). EMTAK koos selgitustega on kättesaadav nii paberil kui võrguväljaandena eesti ja inglise keeles aadressil <http://www.eer.ee/emtak.phtml>.

Määruse § 2 lõikes 7 ja 8 sätestatakse nõuded, millele lisaks peab taotleja vastama, et toetust taotleda.

Kehtestatud on nõue, et taotlejal ei tohi olla riikliku maksu maksuvõlga või riikliku maksu maksuvõla tasumine peab olema ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral peavad maksud olema tasutud ajakava kohaselt.

Kui taotleja on saanud varem toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või on saanud muud tagastamatut riigiabi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, peab tagasimaksmisele kuulunud summa olema tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral peavad tagasimaksed olema tasutud ettenähtud tähtajal ja summas.

Määruse § 2 lõikes 9 on sätestatud, et toetust ei saa taotleda füüsilisest isikust ettevõtja kes ise, või osühing, kelle osanik on omandanud "Konkurentsiseaduse" § 2 lõike 4 mõistes valitsevat mõju taotlejaga samas tegevuskohas ja samal põllumajanduslikul tegevusalal tegutseva ettevõtja suhtes ning kelle kohta on varem tehtud taotluse rahuldamise otsust selle toetuse raames. Konkurentsiseaduse § 2 "Ettevõtja" lõikes 4 on määratletud, et valitsev mõju on võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses:

1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid

või

2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.

Määruse §-s 3 sätestatakse toetatavad tegevused. Toetust antakse põllumajandusliku tegevuse alustamiseks ja arendamiseks. Toetuse andmine noortele põllumajandustegevusega alustavatele

ettevõtjatele eeldab, et noor põllumajandusettevõtja on esitanud äriplaani, kus on toodud kavandatavad tegevused.

Määruse § 3 lõige 3 sätestab täpsemad tingimused kasutatud seadmete (masinate) ostmise korral. Kasutatud seadmete ostmiseks tehtud kulutused on toetatavad, kui nimetatud seadmed on toodetud mitte rohkem kui kolm aastat tagasi, selle ostmiseks ei ole kasutatud toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi ning nimetatud seadmete hind ei ületa selle turuväärtust ja ei ole uue samaväärse seadme hinnaga võrdne või sellest kõrgem.

Määruse kohaselt võib olla toetatavaks tegevuseks kasutatud seadme ostmiseks tehtud kulud, kui kasutatud seadme või masina ostab taotleja, kes on komisjoni määruse (EÜ) nr 800/2008 EPÜ asutamislepingu artiklite 87 ja 88 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse ühisturuga kokkusobivaks (üldine grupierandi määrus) (ELT L 214, 09.08.2008, lk 3-47), artikli 2 punkti 7 tähenduses mikro-, väikese või keskmise suurusega ettevõtja ja kui nimetatud seade ei ole toodetud rohkem kui kolm aastat tagasi, selle ostmiseks ei ole kasutatud toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisabi vahenditest või muud tagastamatut riigiabi ning nimetatud seadme hind ei ületa selle turuväärtust ja ei ole uue samaväärse seadme hinnaga võrdne või sellest kõrgem.

Euroopa Liidu fondide üheks põhireeglilik on, et toetatav tegevus või investeeringuobjekt ei tohi olla varem toetust saanud.

Määruse § 3 lõikes 4 on sätestatud, et kavandatavate tegevuste ellu viimist ei või alustada varem ja tegevuste ellu viimist tõendavad dokumendid ei või olla väljastatud varem kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval.

Määruse § 3 lõikes 5 sätestatakse, et lõikes 1 nimetatud toetatavad tegevused ei tohi olla vastuolus nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikliga 71, mille kohaselt ei ole järgmised kulutused abikõlblikud saama EAFRD toetust:

- a) käibemaks, välja arvatud tagastamatu käibemaks, kui selle on tegelikult ja lõplikult tasunud toetusesaajad, kes ei ole nõukogu 17. mai 1977. aasta kuuenda direktiivi (kumuleerivate käibemaksudega seotud liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta — ühine käibemaksusüsteem: ühtne maksubaas) (1) artikli 4 lõike 5 esimeses lõigus nimetatud mittemaksukohustuslased;
- b) võlaintress, ilma et see piiraks lõike 5 kohaldamist;
- c) maaost, mille maksumus ületab 10 % kõikidest asjaomase tegevuse abikõlblikest kulutustest.

Käibemaksu arvestuse puhul kehtivad samad põhimõtted mis teiste meetmete puhul, st et kui taotleja on käibemaksukohustuslane, siis investeeringuobjektiga kaasnevat käibemaksu ei saa arvestada abikõlblikuks.

Määruse §-s 4 sätestatakse nõuded äriplaanis toodud kavandatavate tegevuste kohta.

Määruse § 4 punktis 1 sätestatakse, et äriplaanis peab põllumajandusliku tegevuse alustamiseks või arendamiseks kavandatud investeeringute rahaline maht kokku olema vähemalt 50% toetuse mahust.

Samas peavad kõik põllumajandusliku tegevuse alustamiseks või arendamiseks vajalikud tegevused, mida kavandatakse kahe aasta jooksul teha, olema kajastatud äriplaanis, lisa 1 tabelis

5 eraldi ridadena ja otseselt seotud meetme eesmärkide saavutamise, põhjendatud ning ettevõtte arendamise seisukohast vajalikud.

Näiteks mitmesugused omatoodetud põllumajandussaaduste turustamisega seonduvad kulud, või ka koolituskulud, mis aitavad kaasa noore ettevõtja pädevuse tõstmisele.

Samuti ka erinevate põllumajanduslike teenustööde ostmisega seotud kulud, kui need on seotud äriplaanis näidatud majandustegevuse arendamisega. Meetme põhinõudeks on ettevõtja jätkusuutlikkuse nõue, mille üheks ilminguks on õigeaegne ja kvaliteetne tööde teostamine sh ka saagikoristus ja selle esmane töötlemine. Lähtudes igast konkreetset äriplaani, kus tegemist on, näiteks, FIEga, kes endale palka ei maksa ja, näiteks, ilma lisatööjõuta saaki õigeaegselt kätte ei saa ning meetme eesmärki seeläbi ei saavuta, võib antud küsimus lahendada töövõtu- või teenuste ostmise lepingute sõlmimisega (töövõtulepinguga marjade korjamine, kartulivõtmine, teravilja koristusjärgne kuivatamine, puhastamine, sorteerimine jne).

Meetme põhimõttega ei ole kooskõlas, kui ettevõtja maksab saadud toetuse arvel endale (või osade omanikele) või oma ettevõtte juhatusele palka või maksab toetuse rahadest riiklikke makse (sotsiaalmaks jne), sest toetus on eelkõige suunatud ettevõtluse arendamisele ja teadmiste suurendamisele ning ettevõtluskogemuste saamisele.

Kulude abikõlblikkuse hindamisel tuleb vaadelda iga konkreetset äriplaani ja juhtumit eraldi ning lähtuda konkreetse juhtumi tingimustest, asjaoludest ning äriplaani põhjendustest.

Määruse § 4 punkti 2 kohaselt nõutakse, et äriplaanis kavandatavad tegevused peavad olema tehtud hiljemalt kahe majandusaasta jooksul arvates taotluse esitamisest.

Kaheaastane tähtaeg kehtestatakse seoses vajadusega muuta alustav põllumajanduslik ettevõtte majanduslikult jätkusuutlikumaks lühema perioodi jooksul ning üheaegselt tagada äriplaani parem elluviimine ja rahaliste vahendite õigeaegne kasutamine.

Määruse § 4 punktis 3 sätestatakse, et põllumajandusliku tegevusega alustava taotleja äriplaani peab selguma, et taotleja iga-aastane müügitulu omatoodetud põllumajandussaaduste müügitulu ja omatoodetud põllumajandussaaduste töötlemisest saadud põllumajandustoodete müügitulu kas koos või eraldi peab moodustama vähemalt 50% taotleja kogu müügitulust, kui ettevõtja peab vastavalt "Raamatupidamise seadusele" tekkepõhist raamatupidamise arvestust, või ettevõtja Maksu- ja Tolliametile esitatud residendist füüsilise isiku ettevõtlusest saadud tulu deklareerimise vormi E alusel arvatud kogu müügitulust, kui ettevõtja peab vastavalt "Raamatupidamise seadusele" kassapõhist raamatupidamise arvestust, hiljemalt äriplaanis ette nähtud tegevuste elluviimisele järgnenud majandusaastast alates.

Põllumajanduslikuks tegevuseks loetakse, kui taotleja aastane müügitulu omatoodetud põllumajandussaaduste müügist ja omatoodetud põllumajandussaaduste töötlemisest saadud põllumajandustoodete müügitulu või ettevõtlustulu kas koos või eraldi moodustab vähemalt 50% kogu müügitulust või kogu ettevõtlustulust.

Eeldatakse, et alustaval ettevõtjal ei pruugi varem piisavat põllumajanduslikku müügitulu või ettevõtlustulu tekkida, kui pärast äriplaani ette nähtud tegevuste elluviimist. Seega tuleb arvestada, et kavandatud tegevuste elluviimisele järgnevalt majandusaastast alates peab ettevõtja iga-aastane müügitulu põllumajanduslikust tegevusest moodustama vähemalt 50% kogu müügitulust või kogu ettevõtlustulust.

Määruse § 4 punktis 4 sätestatakse, et juhul kui füüsilisest isikust ettevõtja või osahinguhulga puhul selle osanik ei vasta määruse § 2 lõikes 3 sätestatud põllumajandusalase töökogemuse ja hariduse

või kutsekvalifikatsiooni nõuetele, peavad nende nõuete täitmisega seonduvad tegevused selguma äriplaanist.

Sätte eesmärgiks on rõhutada füüsilisest isikust ettevõtja ja osühingu puhul selle kõigi osanike kohustust omandada nõutav töökogemus või haridus või kutsekvalifikatsioon 36 kuu jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemise päevast, mille tähtaegselt täitmata jätmise korral nõutakse saadud toetusraha tagasi.

Määruse § 4 punktis 5 sätestatakse, et taotluse rahuldamise otsuse tegemisele järgneva majandusaasta lõpuks peab taotleja aastane müügitulu omatoodetud põllumajandussaaduste müügist ja omatoodetud põllumajandussaaduste töötlemisest saadud põllumajandustoodete müügitulu kas koos või eraldi olema suurem kui 37 522 krooni ning viienda majandusaasta lõpuks arvates toetuse väljamaksmisest vähemalt 80% taotletud toetuse summast.

Üheks tähtsamaks meetme eesmärgiks on noorte põllumajandustootjate abistamine majandusliku tegevuse alustamisel ja arengu soodustamine, mis võimaldab ettevõttel olla majanduslikult edukas kogu viieaastase kohustuse perioodi jooksul.

Maksimumsumma (625 864 krooni) taotlemise puhul on viienda aasta eesmärgiks vähemalt 500 692-kroonine aastane müügitulu. Nimetatud nõue lähtub vajadusest saavutada toetatud ettevõttes viie aasta jooksul arvates toetuse väljamaksmisest vähemalt keskmine põllumajandustootja tase. Põllumajandustootjate 2008. aasta majandusnäitajate analüüsist on selgunud, et ettevõtetes müügituluga 300 tuhat kuni üks miljon krooni investeeriti keskmiselt ligi 300 000 krooni eest ning investeringuid tegi 86,5% sellesse gruppi kuuluvatest tootjatest.

Põllumajandusettevõtete netolisandväärtusel põhinenud jätkusuutlikkuse analüüs näitas, et sellest väiksematel põllumajandusettevõtetel ei jätku vahendeid investeringuteks ja tootmise ümberkorraldamiseks ning samas mahus ja sama tüüpi tootmist jätkates on neil raskusi jätkusuutlikkuse saavutamiseega.

Määruse § 5 sätestatakse toetuse maksimaalne suurus ühe taotleja kohta on 625 864 krooni. Toetust antakse üks kord arengukava programmiperioodil.

Kuna toetuse ja müügitulu suurused on omavahel seotud, on soovitatav toetuse suuruse määramisel analüüsida kriitiliselt oma äriplaani realistlikkust, arvestada võimalike turu- ja konkurentsitingimuste muutustega ning muude riskidega. Konkreetsest olukorrast lähtudes on võimalik esitada taotlus ka maksimaalsest väiksemale summale.

Määruse §-s 6 on sätestatakse taotluse esitamine ja selle tähtaeg. Taotlejal tuleb esitada Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametile (edaspidi *PRIA*) lisaks taotlusele ja äriplaanile neis esitatud andmeid tõendavad dokumendid selleks ettenähtud tähtajal, mille *PRIA* teatab ametlikus väljaandes "Ametlikud Teadaanded". Taotleja peab enne paber kandjal taotluse esitamist saatma *PRIA*-le vormikohase avalduse ja äriplaani elektroonselt *Microsoft Exceli* tarkvaraga töödeldavas vormingus aadressil: andmed@pria.ee. *Exceli* programmis täidetavad vormid saab *PRIA* kodulehelt: www.pria.ee/noore_ettevotja_toetus.

Andmete elektroonsel kujul esitamine hõlbustab andmete õigsuse ja nõuetele vastavuse kontrollimist, lihtsustab hindamiskomisjoni tööd ja annab paremad võimalused taotlusvooru tulemustest operatiivsema ülevaate saamiseks ja analüüsides koostamiseks. Siin võiks taotleja lähtuda ühisest huvidest ja esitada ainult korrektselt täidetud vormid ja dokumendid, mis säästab kõigi osapoolte tööaega.

Kõik vajalikud dokumendid ja puuduolevad andmed tuleb esitada taotluste vastuvõtuperioodi jooksul, muidu võib *PRIA* taotluse läbi vaatamata jätta. Seega on oluline esitada taotlus ajavaruga, et vajadusel jääks aega vigade parandamiseks ja puudu olnud dokumentide

esitamiseks enne taotluste vastuvõtu lõppu. Taotluse esitamist viimasele päeval jättes aga vigade parandamiseks varuaega ei ole. Sisulised vead ja valeandmed võivad saada põhjuseks, miks toetus ka vormilt korrektse taotluse puhul määramata võib jääda.

Määruse §-s 7 on sätestatud, millised dokumendid peab taotleja PRIA-le esitama. Raamatupidamise andmeid ja maksukohustuse täitmist tõendavaid dokumente nõutakse taotleja majandusliku jätkusuutlikkuse tõendamiseks.

Tekkepõhist raamatupidamisarvestust tegevad ettevõtjad esitavad majandusaasta bilansi ja kasumiaruande koopia, kassapõhist raamatupidamise arvestust pidavad füüsilisest isikust ettevõtjad Maksu- ja Tolliametile esitatud residendist füüsilise isiku ettevõtlusest saadud tulu deklareerimise vormi E ära kirja.

Taotleja peab esitama taotluse esitamise aasta ja taotlemisele järgneva esimese aasta maarendilepingute ära kirjad. Kasuks tuleb, kui taotlejal on maarendilepingud pikemale perioodile, mis võimaldab paremini hinnata äriplaani realistlikkust.

Haridust ja töökogemust tõendava dokumendi asemel võib vajaduse korral esitada muid dokumente, millest nähtub taotleja töökogemus või haridus, näiteks välisriigis töötamise või õppimise kohta. Töökogemus peab olema saadud põllumajandusliku tegevusala ettevõttes, sealhulgas arvestatakse ka tegutsemist ettevõtjana, kui on täidetud § 2 lõigetes 5 ja 6 sätestatud nõuded.

Põllumajandusliku raamatupidamise andmebaasi (*Farm Accountancy Data Network – FADN*) alusel on selgunud, et põllumajanduslikud ettevõtted müügituluga 300–800 tuhat krooni on suutelised investeerima aastas keskmiselt 106–380 tuhande krooni ulatuses ning vajavad toetamist. Ettevõtted keskmise müügituluga 4,6–10,2 miljonit krooni investeerivad aastas keskmiselt 1,5 kuni 2,8 miljoni krooni ulatuses ning on enamuses jätkusuutlikud ka ilma toetuseta. Seetõttu on põlvkondade vahetuse korras põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja poolt ülevõetud ettevõtte müügitulu piirmääraks kehtestatud 7 miljonit krooni.

Taotleja võib esitada taotlusvooru ajal vaid ühe taotluse.

Määruse §-des 8 ja 9 sätestatakse taotluse vastuvõtmise protseduur ning taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimine. PRIA kontrollib taotluse esitamisel nõutavate dokumentide olemasolu, nende nõuetekohast täitmist ja taotluse tähtaegset esitamist, vastuvõetud taotluse nõuetekohasust ja nendes esitatud andmete õigsust ning taotleja kavandatava tegevuse vastavust määruses sätestatud nõuetele.

Kui kõigi taotluste rahastamise summa ületab toetuse liigi rahastamise eelarve kontrollib PRIA vastuvõetud taotluse nõuetele vastavust ja selles esitatud andmete õigsust ning taotleja ja kavandatava tegevuse vastavust määruses sätestatud nõuetele pärast taotluste hindamist. Nõuetele vastavust kontrollitakse üksnes nende taotluste puhul, mis kuuluvad rahuldamisele hindamistulemuste alusel koostatud taotluste paremusjärjestuse kohaselt.

Taotleja esitatud andmete kontrollimiseks kasutab PRIA ka teiste riiklike registrite andmeid. PRIA volitatud ametnikul on taotluses esitatud andmete õigsuse kontrollimiseks õigus viibida taotleja nõusolekul tema ettevõttes, sealhulgas hoones ja kinnisasjal, ning kontrollida dokumente kohapeal.

Taotleja ja taotlus tunnistatakse nõuetele vastavaks, kui kõik omavahel võrreldavad andmed on samased ja nende seosed samasust kinnitavad, ei esine “Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse” § 62 lõikes 2 nimetatud asjaolusid ning on täidetud

kõik määruses sätestatud nõuded. Kui taotleja või taotlus ei vasta nõuetele, teeb PRIA taotluse rahuldamata jätmise otsuse.

Määruse §-s 10 sätestatakse taotluste hindamine ja taotluste paremusjärjestuse moodustamine.

Kui kõigi taotluste rahastamise summa ületab toetuse liigi rahastamise eelarve, hindab PRIA "Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse" § 60 lõike 3 alusel taotlusi enne taotleja, taotluse ja kavandatava tegevuse nõuetele vastavuse kontrollimist taotlusi määruse lisas 4 toodud hindamiskriteeriumide põhjal, andes taotlusele hindepunkte.

Taotluste hindamiseks ning taotluste paremusjärjestuse koostamiseks moodustab PRIA peadirektor hindamiskomisjoni.

Taotluste paremusjärjestuse koostamisel loetakse paremaks kõrgema hindepunktide summa saanud taotlus. Võrdsete hindepunktidega taotluste puhul eelistatakse taotlust, mille on esitanud noorem füüsilisest isikust ettevõtja või osahinguga osanik, kui taotlejaks on ühe osanikuga osahing. Juhul, kui taotlejaks on mitme füüsilisest isikust osanikuga osahing võetakse aluseks osahinguga osanike vanuse aritmeetiline keskmine.

Määruse §-s 11 sätestatakse, et kui kõigi taotluste rahastamise summa ei ületa toetuse liigi rahastamise eelarvet, rahuldatakse kõik nõuetele vastavad taotlused. Sel juhul teeb PRIA "Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse" § 62 lõike 1 alusel taotluse rahuldamise või sama paragrahvi lõike 4 alusel rahuldamata jätmise otsuse 50 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise tähtpäevast.

Kui kõigi taotluste rahastamise summa ületab tegevuse rahastamise eelarve, rahuldatakse hindamise tulemusel koostatud paremusjärjestuse alusel nõuetele vastavad parimad taotlused. Sel juhul teeb PRIA "Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse" § 60 lõike 5 punkti 2 alusel taotluse rahuldamise või § 62 lõike 4 alusel osalise rahuldamise või sama paragrahvi lõike 2 või 4 alusel rahuldamata jätmise otsuse 70 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise tähtpäevast.

Kui taotluse täies ulatuses rahuldamine ei ole võimalik või põhjendatud, võib taotletud toetuse summat vähendada ja tegevusi muuta tingimusel, et saavutatakse taotluses toodud tegevuse eesmärgid. Taotluse osalise rahuldamise puhul peab haldusmenetluse põhimõtetest tulenevalt eelnevalt taotlejaga läbi rääkima. Taotleja peab taotluse osalise rahuldamisega nõustuma.

Määruse § 12 kohaselt on taotlejal või toetuse saajal kohustus teavitada viivitamata PRIA-t kirjalikult oma andmete muutumisest ning nõusoleku saamiseks näiteks äriplaanis nimetatud tegevuse või investeeringuobjektiga seotud muudatusest.

Määruse §-s 13 on sätestatud nõuded toetuse saajale. Toetuse saaja on kohustatud täitma määruse §-s 4 sätestatud nõudeid äriplaanis kavandatud tegevuste kohta.

Tegevused, mida kavandatakse toetuse raames ellu viia, peavad olema tehtud taotluse esitamise aastale järgneva kahe majandusaasta jooksul ning tegevuste maksumus ei tohi olla põhjendamatult kõrge võrreldes tavaliselt sarnase tegevuse ja investeeringuobjekti maksumusega. Kapitalirendi puhul arvestatakse see investeeringute hulka, kui tegevus on äriplaaniga ette nähtud ning PRIA poolt aktsepteeritud. Seejuures peab olema kinni peetud nõudest, et kapitalirendile andjaks võib olla "Krediidiasutuste seaduse" alusel ja korras tegutsev krediidiasutus või tema konsolideerimisgruppi kuuluv finantseerimisasutus.

Kui äriplaanis sisaldub toetuse saaja kohustus omandada nõutav töökogemus või haridus või kutsekvalifikatsioon, peab see olema täidetud 36 kuu jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemise päevast.

Toetust saanud noored ettevõtjad peavad olema majanduslikult jätkusuutlikud. Üheks selle kriteeriumiks on müügitulu kasvu näitajad. Toetuse saaja aastane müügitulu omatoodetud põllumajandussaaduste müügist ja omatoodetud töödeldud põllumajandustoodete müügist kas koos või eraldi peab taotluse rahuldamisele järgneva aasta lõpuks olema vähemalt 37 522 krooni ja viienda aasta lõpuks moodustama vähemalt 80% toetuse saaja saadud toetuse summast.

Määruse § 13 lõike 1 punktides 4-8 sätestatud olulisemaks kohustuseks on see, et toetuse saaja peab säilitama ja kasutama investeeringuobjekti sihipäraselt vähemalt viie aasta jooksul arvates PRIA poolt toetuse väljamaksmisest. Toetuse saaja peab võimaldama teostada järelevalvet toetuse sihipärase ja tähtaegse kasutamise üle ning saadud toetusraha toetuse mittesihipärase kasutamise korral PRIA nõudmisel tagasi maksta.

PRIA nõuab tegemata osa kohta toetuse tagasimaksmist, kui toetuse saaja ei ole teinud äriplaanis ettenähtud kõiki investeeringuid taotluse esitamisele järgneva kahe aasta jooksul, ei kasutanud põllumajandusliku ettevõtte tegevuse alustamiseks või arendamiseks vajaliku investeeringu tegemiseks vähemalt 50% saadud toetuse summast ja ei ole osaliselt täitnud äriplaanis toodud eesmärgid, mille järgi aastane müügitulu omatoodetud põllumajandussaaduste müügist ja omatoodetud põllumajandussaaduste töötlemisest saadud põllumajandustoodete müügist kas koos või eraldi pidi taotluse rahuldamisele järgneva aasta lõpuks ületama 37 522 krooni ning viienda aasta lõpuks moodustama vähemalt 80% saadud toetuse summast.

Tagasimakstava toetuse suurus arvutatakse välja lähtudes tegemata jäänud tegevuste äriplaanikohasest maksumusest § 4 punktide 1 ja 2 nõuete osalise täitmise korral ning § 4 punkti 5 nõuete osalise täitmise korral lähtudes täitmata jäänud müügitulu osatähtsusest.

Toetuse saaja on kohustatud tagama, et kuni viie aasta jooksul PRIA poolt toetuse väljamaksmisest osahingu osaniku või juhatuse liikme vahetumise korral vastab uus osanik või juhatuse liige toetuse saamiseks esitatud nõuetele.

Määruse § 13 lõikes 2 sätestatu kohaselt peab toetuse saaja esitama PRIA-le vormikohase teatise (lisa 3) toetuse abil tehtud lõike 1 punktis 1 nimetatud kulutuste kohta koos investeeringu tegemist tõendavate dokumentidega toetuse maksmisele järgneval esimesel ja teisel majandusaastal. Kui kulutusi ei ole kavandatud vastava aasta kohta, siis teatist ei esitata. Kui kulutused olid kavandatud, kuid on jäänud tegemata, tuleb esitada teatis koos põhjendustega kulude mitte tegemise kohta.

Määruse § 13 lõike 2 punktis 4 sätestatakse taotlejale kohustus küsida kasutatud masinate ja seadmete müüjalt enne ostu vormistamist kirjalik kinnitus, sellele et selle ostmiseks ei ole saadud toetust riigieelarvelistest, Euroopa Liidu või välisvahenditest toetust või muud tagastamatut riigiabi. Müüja esitatud kirjalik kinnitus peab ka sisaldama, et nimetatud seadme või masina hind ei ületa selle turuväärtust ja ei ole uue samaväärse seadme hinnaga võrdne või sellest kõrgem. Kasutatud seadmete ostmise tingimuste kontrollimise hõlbustamiseks ja piisava jääkressursi tagamiseks piiratakse kasutatud seadmete võimalikku vanust maksimaalselt kolme aastani.

Määruse §-s 14 sätestatakse toetuse maksmine ja maksmisest keeldumine.

PRIA maksab toetuse saajale toetuse välja pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist ja toetuse saajale selle otsuse ärakirja saatmist posti teel väljastusteatiga tähtkirjaga. Toetusraha kantakse

toetuse saaja arveldusarvele hiljemalt 30 tööpäeva jooksul taotluse rahuldamise otsuse tegemise päevast arvates.

Määruse § 14 lõikes 2 on sätestatud, et toetust ei maksta “Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse” § 62 lõikes 5 sätestatud juhtudel. Nimetatud säte ütleb, et toetust ei maksta, kui pärast toetuse rahuldamist, kuid enne toetuse maksmist tehakse kindlaks taotluse rahuldamata jätmise alused või kui toetuse saaja ei ole täitnud toetuse saamise eelduseks olevaid tingimusi.

Määruse § 14 lõikes 3 on sätestatud, et PRIA teeb taotluse rahuldamise otsuse muutmise otsuse või taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise otsuse 25 tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teadasaamisest.

Määruse §-s 15 sätestatakse dokumentide säilitamise kohustus. Esitatud dokumente taotlejale ei tagastata ja neid peab toetuse saaja säilitama vähemalt 2025. aasta 31. detsembrini.

Nõukogu määruse (EÜ) nr 1290/2005 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise kohta (ELT L 209, 11.08.2005, lk 1–25) artikli 28 kohaselt teeb komisjon programmi lõppmakse pärast maaelu arengu programmi rakendamise viimase aruande kättesaamist asjaomase prioriteedi kaasfinantseerimise määra, asjaomase maaelu arengu programmi rakendamise viimase eelarveaasta raamatupidamisaruannete ning asjakohase kontrollimise ja heakskiitmise otsuse alusel. Need raamatupidamisaruanded esitatakse komisjonile hiljemalt 30. juuniks 2016 ja need hõlmavad akrediteeritud makseasutuse poolt kuni 31. detsembrini 2015 tehtud kulusid. Lõppmakse tehakse hiljemalt kuus kuud pärast nimetatud teabe ja dokumentide kättesaamist. Pärast lõppmakse tegemist allesjäävad kohustused tasaarveldab komisjon kuue kuu jooksul. Liikmesriikide kogemus näitab, et komisjoni viimane makse tavaliselt hilineb ja seepärast sätestatakse dokumentide säilitamise lõpptähtajana aasta 2025, mis peaks sisaldama ka väikese ajavaru.

Määruse § 16 sätestatakse, et põllumajandusministri 20.12.2007. a määrus nr 158 “Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” (RTL 2008, 2, 17; 2009, 64, 944), tunnistatakse kehtetuks.

Nimetatud määrused tunnistatakse kehtetuks seoses uue ÜPP seaduse kehtestamisega ja käesoleva määruse uue tervikteksti kehtestamisega.

3. Eelnõu terminoloogia

Kasutatud on Eesti Õiguskeele Keskuse poolt kasutatavaid termineid.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta, komisjoni määrus (EÜ) nr 1975/2006, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 rakendamise üksikasjalikud eeskirjad kontrollimenetluse rakendamise ja maaelu arengu toetusmeetmete nõuetele vastavuse kohta (ELT L 368, 23.12.2006, lk 74–84) ja komisjoni määrus (EÜ) nr 1974/2006, millega sätestatakse nõukogu määruse nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad (ELT L 368, 23.12.2006, lk 15–73).

5. Määruse mõjud

Määrusega soodustatakse noorte ettevõtjate põllumajandusliku tegevuse alustamist ja ettevõtete arendamist, aidates ühtlasi kaasa põlvkondade vahetusele põllumajanduses. Noorte põllumajandusettevõtjate tegevuse alustamise toetamine aitab kaasa põllumajandusettevõtete konkurentsivõime parandamisele ning põllumajandustootmise kaasajastamisele, et tagada Eesti põllumajandustootjatele võrdsemad tingimused võrreldes teiste EL-i liikmesriikide põllumajandustootjatega.

Arengukavas on välja toodud põhjalik analüüs põllumajandussektori hetkeolukorra kohta. Nimetatud analüüsist tulenevalt on Eesti põllumajandussektori konkurentsivõime EL-i keskmisega võrreldes madal. Põllumajandusettevõtetel puudusid 1990-ndatel ja ka 2000 aastate alguses võimalused vajalike investeeringute tegemiseks, mistõttu on siiani 50% põllumajandusettevõtete põhivarast ületanud kasutusea.

Alla 40-aastaseid põllumajandusettevõtete omanikke oli 2007. aastal 1 520, mis moodustas ainult 21% kõigist professionaalsete põllumajandusettevõtete omanikest. 55-aastased ja vanemad ettevõtjad moodustasid samal ajal 61% kõigist ettevõtjatest. Määruse väljatöötamisel on lähtutud noorte põllumajandustootjate iga-aastase osatähtsuse 2–3%lise suurendamise vajadusest.

Aastate 2008-2009 jooksul on põllumajandusliku ettevõtlusega alustanud 528, toetuse taotluse esitanud noort ettevõtjat mis moodustab 7,5% professionaalsete põllumajandusettevõtjate üldarvust.

Eesti maaelu arengukava 2007-2013 raames võeti eesmärgiks toetada 312–350 noort põllumajandusega alustavat ettevõtjat. Meetme rakendamine algas 2008. aasta alguses. Toimunud kolme taotlusvooru jooksul on esitatud kokku 638 taotlust kogusummas 381 miljonit krooni. Täna on rahuldatud 231 noore ettevõtja toetuse taotlused summas 137,7 miljonit krooni, kavandatud investeeringute maht on 145,7 miljonit krooni. Keskmise toetuse summa toetuse saaja kohta on 596,1 tuhat krooni, mis on meetme määrusega kindlaks määratud maksimaalsest ühekordse toetuse summast (625,8 tuhat krooni) 95%. Sellest lähtuvalt saame arvestada, et valdav enamus taotlejatest taotles maksimumpiirmäära lähedast toetust. Oma vanemale või vanavanemale kuulunud ettevõtte võtsid üle 58 noort ettevõtjat, mis moodustas 25% toetuse saajatest.

Erialase ettevalmistusega, milleks on põllumajanduslik kõrgharidus, keskeri- või kutseharidus või kutsequalifikatsiooni kolmas kutsetase, oli taotlejate osakaal esitatud taotlustest 46% ja seega 54% esitatud taotlejatest olid erialase ettevalmistuseta. Heakskiidetud taotluste puhul olid vastavad osakaalud 79,7% ja 20,3%. Tänu administratiivsete kontrollide ning hindamiskriteeriumite koostööle suurem osa erialase ettevalmistuseta ettevõtjatest ei saanud toetust.

Heakskiidetud taotlejate koguarvust oli 167-l (72,3%) töökogemus olemas – seega jäi heakskiidetud taotluste puhul töökogemusega taotlejate osakaal alla kolmandiku.

Rakendamise senised tulemused näitavad, et noorte põllumajandustootjate toetusmeede soodustab kõrgema erialase pädevusega ja parema töökogemusega ning oma vanematele kuulunud või tegutseva ettevõtte ülevõtnud noorte põllumajandustootjate juurdelekkimist, mis mõjub edaspidi positiivselt nii konkreetsetele toetust saanud ettevõtetele, kui ka põllumajandussektorile tervikuna.